

ZBIGNIEW OSIŃSKI*

Kształtowanie poglądów w Internecie – przypadek naukowców wypowiadających się na temat kultury anulowania (*cancel culture*)

Wprowadzenie

Internet umożliwia naukowcom nie tylko udostępnianie własnych tekstów naukowych (internetowe czasopisma, w tym otwarte; naukowe repozytoria; bibliograficzne bazy danych; indeksy czasopism; e-booki i e-księgarnie), lecz także prezentowanie poglądów w formie dostępnej dla szerokiej grupy odbiorców (media społecznościowe, serwisy WWW, blogosfera). Dzięki temu mają oni możliwość nie tylko upubliczniania wyników badań i zapełniania Sieci treściami naukowymi, lecz także, dzięki autorytetowi skjarzonemu z ich profesją, wpływanie na wiedzę i poglądy społeczeństwa.

Jednym z nowszych zagadnień, które pojawia się w publikacjach naukowych, esejach i innych wypowiedziach badaczy dostępnych w Internecie, jest *cancel culture* – kultura anulowania (zwana też kulturą unieważniania). Od roku 2018 termin ten można spotkać w artykułach i książkach indeksowanych w Google Scholar (we wrześniu 2024 r. ponad 16,2 tys. pozycji w wynikach wyszukiwania bez cytatów), a od 2020 r. w czołowych bibliograficznych bazach danych – Scopus i Web of Science (corocznie przybywa kilkadziesiąt nowych pozycji). W tym samym czasie termin *cancel culture* pojawił się także w mediach, w tym w społecznościowych, i w wypowiedziach badaczy mających cechy esejów i polemik. Ustalono, że liczba wzmianek o *cancel culture* w angielskojęzycznych materiałach medialnych radykalnie wzrosła w okresie 2019–2021, z poziomu ok. 2,5 tys. rocznie do poziomu 55 tys. rocznie. W tym samym okresie liczba takich wzmianek w artykułach naukowych wzrosła z 780 do 2380 (Dunas, Gureeva, Kireeva, 2023). Świadczy to nie tylko o rosnącej medialnej popularności tego terminu, lecz także o jego znaczeniu dla świata nauki.

Wyróżnić można kilka podejść do definiowania terminu *cancel culture*. Pierwsze z nich nacechowane jest pozytywnym, aprobującym stosunkiem do zjawisk opisywanych tym terminem. Wskazuje, że *cancel culture* to kulturowy bojkot osób i instytucji, które łamią określone normy społeczne. Polega na odmowie wspierania, słuchania, oglądania,

---

* Dr hab. Zbigniew Osinski, prof. UMCS (zbigniew.osinski@mail.umcs.pl), Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

czytania, dopuszczania do sfery publicznej, do wykonywania określonych zawodów tego, kto stał się przedmiotem krytyki i bojkotu. Jest formą zbiorowego ostracyzmu realizowanego publicznie, głównie w Internecie. Dotyczy osób i instytucji wspierających lub praktykujących klasizm, rasizm, seksizm, homofobię i inne formy uprzedzeń. Jest kolektywnym wymierzaniem kary tym, których wypowiedzi i zachowania uznawane są za obraźliwe lub niedopuszczalne. Karanymi są przede wszystkim członkowie elit, establishmentu i inni w jakikolwiek sposób uprzywilejowani. Skutkiem kary ma być usunięcie z życia publicznego samych oskarżonych oraz zepchnięcie w niebyt ich dzieł, przedsięwzięć i wizerunków. Celem jest dochodzenie sprawiedliwości społecznej, realizacja polityki równościowej i inkluzyjnej, eliminacja wszelkich form dyskryminacji, wykluczania i dominacji (Krajewski, 2022; Tandoc et al., 2022).

Drugie podejście definiuje kulturę anulowania jako zjawisko o charakterze negatywnym, stanowiące element wojny kulturowej wywołanej przez lewicę. Określane bywa mianem totalitarnego zła, niezrównoważonego protestu społecznego, sprawiedliwością oburzonego tłumu. Uczestniczącym w nim instytucjom i osobom zarzuca się zniekształcanie historii, ahistoryzm, bezczeszczenie symboli narodowych i religijnych, ograniczanie wolności słowa poprzez stosowanie politycznej cenzury, nietolerancję dla odmiennych poglądów, ideologizowanie przekazu naukowego, skupianie się na negatywnie ocenianej wypowiedzi przy jednoczesnym pomijaniu całego dorobku atakowanej osoby, a także niszczenie ludzi głoszących poglądy niemiłe lewicy. Celem tych zabiegów jest realizacja programu lewicowej rewolucji kulturowej przez usunięcie z przestrzeni publicznej wszelkich poglądów będących odstępstwem od programu radykalnej lewicy oraz odsunięcie od wpływu na społeczeństwo ludzi głoszących takie poglądy. Dla osiągnięcia tych celów stosuje się pozaprawne formy nacisku i karania, mające charakter publicznego linczu (Teixeira da Silva, 2021; Krajewski, 2022; Krylov et al., 2022).

Trzecie podejście sugeruje, że *cancel culture* to pejoratywny termin, stworzony przez konserwatywną prawicę oraz grupy uprzywilejowane lub dominujące do walki z aktywnością i protestami osób i grup marginalizowanych. Służy do negatywnego określania polityki sprawiedliwości społecznej i jest przejawem hipokryzji prawicowej retoryki. Wykorzystywany jest przez wysoko postawione osoby publiczne o prawicowych przekonaniach, które mając uprzywilejowany dostęp do mediów, usiłują cenzurować przekazy dla nich nieprzychylne. Ma zastosowanie do zwalczania i oczerniania takich zjawisk, jak: polityczna poprawność, rewolucja kulturowa, kultura woke, ruch metoo, krytyczna teoria rasy, płci itp. Z jednej strony staje się formą pogardy i kpiny z lewicowości, a z drugiej przejawem prawicowej paniki moralnej (Clark, 2020; Fahey et al., 2023; Krajewski, 2022; Phelan, 2023).

Mimo różnorodności podejść, możliwe jest zidentyfikowanie cech charakterystycznych kultury anulowania pojawiających się w większości publikacji. Można do nich

zaliczyć:

1. precyzyjne wskazanie obiektu do „anulowania”, osoby lub firmy, a także emocjonalne nazwanie „winy”;
2. kampania publicznego oskarżania i zawstydzania prowadzona online przez młodych ludzi;
3. anonimowość nawołujących do bojkotowania pozycji lub dorobku wskazanej osoby/firmy;
4. brak liderów takiej kampanii;
5. odwoływanie się do norm społecznych właściwych dla środowisk lewicowych i liberalnych;
6. istnienie „trzeciej strony”, czyli instytucji i organizacji, które pod wpływem internetowych protestów przystępują do karania oskarżonych (zrywają kontrakty, zwalniają z pracy, cenzurują dzieła, przestają zapraszać, odwołują udział itp.).

Treści na temat kultury anulowania pojawiają się w stosunkowo dużych ilościach w różnych mediach w Internecie. W odpowiedzi na termin *cancel culture* Google we wrześniu 2024 r. wyświetla listę ok. 8,5 mln rezultatów wyszukiwania. Materiały filmowe skojarzone z tym terminem w serwisie YouTube osiągają miliony wyświetleń (rekordzista – *Cancel Culture Organization* na kanale CarryMinati – uzyskał ponad 23,2 mln wyświetleń w okresie od września 2021 r. do września 2024 r.).

Czy możliwości stwarzane przez media społecznościowe wykorzystywane są przez ludzi pracujących na wyższych uczelniach? Najnowsze badania tej problematyki wykazały ograniczoną świadomość i zaangażowanie badaczy w te platformy w celu zwiększenia widoczności swoich tez i opinii (Gomez, Munoz de Luna, 2024). Z drugiej strony o popularności tej tematyki w środowisku naukowym świadczą nie tylko przytoczone już dane z Google Scholar, Scopus i Web of Science. Wymowny jest także fakt, że w serwisie ResearchGate pełne teksty prac naukowych skojarzonych z terminem *cancel culture* zdobyły tysiące czytelników (np. Velasco Joseph Ching, *You are Cancelled: Virtual Collective Consciousness and the Emergence of Cancel Culture as Ideological Purging*, *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, Special Conference Issue, t. 12, nr 5, 2020 – 38,8 tys. od października 2020 r.; Trigo Laura Alvarez, *Cancel Culture: the Phenomenon, Online Communities and Open Letters*, *PopMeC Research Blog*, 2020 – 19,5 tys. od września 2020 r.; Ancheta Jeffrey Rosario, *We Are Cancelled: Exploring Victims' Experiences of Cancel Culture on Social Media in the Philippines*, *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, t. 14, nr 4, 2022 – 18,7 tys. od grudnia 2022 r.). Stąd też zasadne jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie – jaki obraz kultury anulowania kreują w Internecie osoby związane zawodowo z wyższymi uczelniami – badacze i nauczyciele akademicy.

Stan badań

Jak już wspomniano dane z Google, Google Scholar i ResearchGate wskazują na stosunkowo duże zainteresowanie problematyką *cancel culture*. Jednakże funkcjonalności wspomnianych wyszukiwarek i serwisu społecznościowego nie pozwalają na analizę stanu badań. Dostarczają jedynie danych bibliograficznych. Znacznie bardziej przydatne okazują się funkcjonalności baz bibliograficznych – Scopus i Web of Science, z tym, że zakres uwzględnianych w nich publikacji jest znacznie węższy niż w Google, Google Scholar i ResearchGate.

Dane pobrane pod koniec maja 2024 r. z bazy Scopus (search documents – „cancel culture”; document type – article, book, book chapter, conference paper; search within – article title, abstract, key words) wskazują, że od roku 2020 wydano 222 publikacje skojarzone z terminem *cancel culture*. Przyrost liczby takich prac jest stosunkowo szybki – od 8 w roku 2020 do 94 w roku 2023. Prawie wszystkie zaliczone zostały do nauk społecznych i humanistycznych. Dominują autorzy z USA – 70, Rosji – 23, Wielkiej Brytanii – 22, Kanady – 16, Australii – 14 i Niemiec – 10 (każda publikacja może mieć kilku autorów). Nie jest możliwe wskazanie autorów wyróżniających się liczbą publikacji, bowiem pierwsze miejsce w takim rankingu zajmuje autorka jedynie trzech prac – Simone Driessen z Erasmus Universiteit Rotterdam. Trzynastu autorów opublikowało po dwie prace indeksowane w bazie Scopus. Możliwe jest za to wskazanie publikacji najczęściej cytowanych: Clark Meredith D., (2020), DRAG THEM: A brief etymology of so-called „cancel culture”, *Communication and the Public*, t. 5(3–4), s. 88–92 – 120 cytowań; Ng Eve, (2020), No Grand Pronouncements Here: Reflections on Cancel Culture and Digital Media Participation, *Television and New Media*, t. 21(6), s. 621–627 – 82; Norris Pippa, (2023), Cancel Culture: Myth or Reality? *Political Studies*, t. 71(1), s. 145–174 – 74; Bouvier Gwen, (2020), Racist call-outs and cancel culture on Twitter: The limitations of the platform's ability to define issues of social justice, *Discourse, Context and Media*, t. 38 – 57; Bouvier Gwen, Machin David, (2021), What gets lost in Twitter 'cancel culture' hashtags? Calling out racists reveals some limitations of social justice campaigns, *Discourse and Society*, t. 32(3), s. 307–327 – 36.

Z kolei wyniki wyszukiwania w bazie Web of Science (search documents – „cancel culture”; document type – article, book chapter, proceeding paper; search within – topics) zawierają 174 pozycje wydane od roku 2020. Przyrost liczby publikacji ma podobną dynamikę jak w przypadku bazy Scopus – od 6 w roku 2020 do 62 w roku 2023. Zostały zaliczone głównie do następujących dyscyplin: *communication* – 29, *education, educational research* – 16, *business* – 9, *cultural studies* – 7, *humanities multidisciplinary* – 7, *law* – 7 oraz *international relations* – 6. Dominują publikacje autorów z USA – 47, Rosji – 20, Wielkiej Brytanii – 15, Australii – 13, Włoch – 12 oraz z Hiszpanii – 10. Podobnie jak w bazie Scopus, także w WoS nie widać dominacji któregoś z autorów.

pod względem liczby publikacji – pierwszych piętnastu opublikowało po dwie prace. Lista publikacji najczęściej cytowanych zawiera następujące pozycje: Ng Eve, (2020), No Grand Pronouncements Here...: Reflections on Cancel Culture and Digital Media Participation, *Television and New Media*, t. 21(6), s. 621–627 – 71 cytowań; Norris Pip-pa, (2023), Cancel Culture: Myth or Reality? *Political Studies*, t. 71(1), s. 145–174 – 61; Bouvier Gwen, (2020), Racist call-outs and cancel culture on Twitter: The limitations of the platform's ability to define issues of social justice, *Discourse, Context and Media*, vol. 38 – 46; Bouvier Gwen, Machin David, (2021), What gets lost in Twitter 'cancel culture' hashtags? Calling out racists reveals some limitations of social justice campaigns, *Discourse and Society*, t. 32(3), s. 307–327 – 26; Cammaerts Bart, (2022), The abnormalisation of social justice: The 'anti-woke culture war' discourse in the UK, *Discourse and Society*, t. 33(6), s. 730–743 – 23.

Zjawisko *cancel culture* jest stosunkowo nowym problemem badawczym, co może stanowić powód braku publikacji będących systematycznym przeglądem badań tejże problematyki. Nie oznacza to jednak braku informacji o badaniach nad kulturą anulowania. Pojawiają się jako przeglądy cząstkowe praktycznie w każdej pracy naukowej dotyczącej jakiegokolwiek aspektu tego zjawiska. Można wyróżnić dwa typy takiego przeglądu stanu badań:

1. analizy sposobów definiowania *cancel culture* w pracach naukowych (np. Clark, 2020; Dunas, Gureeva, Kireeva, 2023; Krajewski, 2022; Ng, 2022; Phelan, 2023; Tandoc et al., 2022);
2. analizy badań różnych problemów (np. media społecznościowe, wizerunek marki/firmy, terminologia w biologii, stosunki międzynarodowe, polityka historyczna, przemiany kulturowe, historia nauki), w których pojawia się zjawisko *cancel culture*.

Brakuje nie tylko systematycznych przeglądów stanu badań *cancel culture*, lecz także analiz obrazów tego zjawiska tworzonych w Internecie przez badaczy.

Cel i metodologia

Związani z wyższymi uczelniami autorzy publikacji poruszających różne aspekty *cancel culture*, w tym prac o charakterze naukowym, niejednokrotnie umieszczali w nich przekaz mogący wpłynąć na nastawienie czytelnika wobec tego zjawiska. Celem badań opisanych w niniejszej pracy było zidentyfikowanie takich przekazów, uchwycenie argumentacji i zabiegów stosowanych przez autorów dla stworzenia u odbiorcy określonego obrazu *cancel culture*, a także opracowanie ich systematyki. Pod uwagę wzięto publikacje naukowe oraz wypowiedzi publicystyczne dostępne w Internecie.

W celu ustalenia, którzy naukowcy posiadają potencjalnie większy niż przeciętny wpływ na poglądy czytelników, przyjęto następujące założenia:

1. Stosunkowo znaczący wpływ na czytelników publikacji naukowych uzyskują prace najczęściej cytowane według danych z baz Scopus i Web of Science, a jednocześnie dostępne bez opłat;
2. Stosunkowo znaczący wpływ na czytelników zapewniają publikacje i wypowiedzi, na które łatwo trafić w Internecie. W związku z tym zbiór publikacji i wypowiedzi wykorzystanych do opisywanych badań stworzono według następujących reguł:
  - a) Wyszukiwanie w bazach Scopus i Web of Science – hasło wyszukiwawcze „cancel culture”, z listy wyników do badań przyjęto dwadzieścia najczęściej cytowanych publikacji z każdej bazy;
  - b) Wyszukiwanie w wyszukiwarce Google Scholar – hasło wyszukiwawcze „cancel culture”, z listy wyników do badań przyjęto publikacje obecne na pierwszych trzech stronach;
  - c) Opracowanie zestawu badaczy, autorów wyszukanych publikacji;
  - d) Wyszukiwanie wypowiedzi medialnych badaczy ze wspomnianego zestawu – wyszukiwarka Google, hasło wyszukiwawcze +„imię i nazwisko badacza” +„cancel culture”, przeglądanie pierwszych pięciu stron wyników.

W efekcie analizy treści do badań zakwalifikowano sześćdziesiąt publikacji naukowych oraz dwadzieścia wypowiedzi medialnych autorstwa ponad stu piętnastu badaczy.

Kolejny etap badań polegał na ustaleniu, jaki stosunek poszczególnych autorów do zjawiska *cancel culture* wynika z treści publikacji/wypowiedzi: pozytywny, neutralny, krytyczny, w jaki sposób stosunek pozytywny lub krytyczny został ujawniony oraz jakie zabiegi mające na celu rozpowszechnianie w Internecie swoich poglądów stosowali poszczególni naukowcy.

Wyniki

Analiza publikacji naukowych wykazała, że zagadnienie kultury anulowania pojawia się w badaniach dotyczących różnorodnych problemów: *cancel culture* w stosunkach międzynarodowych; czynniki generujące negatywne postrzeganie marki; polemiki i dyskusje w mediach społecznościowych; definiowanie oraz mechanizmy *cancel culture*; metody badania *cancel culture*; motywacje użytkowników mediów społecznościowych angażujących się w *cancel culture*; mowa nienawiści; postawy ofiar *cancel culture*; praktyki cyfrowe w Sieci; relacje celebryci – grupy fanów; rola *cancel culture* w demokracji i społeczeństwie sieciowym; upolitycznianie nauki; wojny kulturowe; wolność badań naukowych i publikowania wyników; wpływ konsumentów na firmy.

W opinii autora jedynie w przypadku połowy spośród analizowanych prac naukowych można mówić o unikaniu prezentowania własnych, subiektywnych ocen omawianego zjawiska. Brak ocen dotyczy przede wszystkim tych publikacji, w których kultura

anulowania nie jest przedmiotem badań, lecz pojawia się wątek poboczny, lub jako czynnik wywierający wpływ na przedmiot badań. Druga połowa analizowanych publikacji naukowych zawiera opinie autorów prezentujące *cancel culture* w pozytywnym lub negatywnym świetle, których podstawą są nie tyle fakty i dane, ile własne poglądy. W tych publikacjach nie można znaleźć typowej dla nauki ścieżki prowadzącej do formułowania ocen i opinii – od obserwacji i sformułowania pytań badawczych, przez pozyskanie i analizę danych, a skończywszy na wyciągnięciu wniosków mających oparcie w danych.

Do zabiegów prezentujących kulturę anulowania w pozytywnym świetle można zaliczyć sugestie, że:

1. inspiracje i motywacje do zbiorowego działania metodami *cancel culture* mają charakter pozytywny; ludzie angażują się, bowiem chcą coś zmienić na lepsze (Traversa, Tian, Wright, 2023);
2. pozytywne funkcje *cancel culture* przeważają nad jej potencjalnymi problemami; jest skuteczna w walce z dyskryminacją i niesprawiedliwością, w kwestionowaniu ukrytej i strukturalnej dyskryminacji oraz oddawaniu głosu tym, którzy historycznie go nie mieli; zapewnia, że ludzie i korporacje będą pociągane do odpowiedzialności za swoje czyny; może stworzyć kulturę i środowisko, które lepiej chroni ofiary (Wong, 2022);
3. negatywne reakcje na *cancel culture* to nic innego jak sprzeciw wobec tego, że osobom, które tradycyjnie sprawowały władzę (biali, heteroseksualni mężczyźni), po raz pierwszy powiedziano, że młodszemu i bardziej inkluzywnemu pokoleniu nie podobają się ich praktyki; są próbą podtrzymywania białej supremacji (Herbert, 2023);
4. jest formą walki o sprawiedliwość społeczną; stanowi ważny etap w kształtowaniu się społeczeństwa nowej etyki (Daśninimajew, 2021);
5. słowa mogą ranić, a przemoc językowa jest sama w sobie rodzajem przemocy, zaś praktyki *cancel culture* przeciwstawiają się krzywdzie bazującej na słowie (Butler, 2021);
6. walka z *cancel culture* jest wykorzystywana przez grupy dominujące w celu neutralizacji kontestacji poglądów rasistowskich, seksistowskich i anty-LGBTQ; stanowi przejaw neofaszystowskiego dyskursu wojny kulturowej prowadzonego przez mainstreamową prawicę; jest podżeganiem do paniki moralnej i tworzeniem fałszywego poczucia kryzysu w celu zniesławienia walki o sprawiedliwość społeczną jako politycznie dewiacyjnej, niebezpiecznej, złowrogiej, podstępnej, złej i stanowiącej bezpośrednie zagrożenie dla społeczeństwa (Cammaerts, 2022);
7. kampanie na Twitterze atakujące tych, którzy wygłaszają rasistowskie lub ksenofobiczne wypowiedzi, są cenne, bowiem pokazują, że odpowiednie instytucje nie radzą

sobie z ważnymi kwestiami sprawiedliwości społecznej; dowodzą też, że liczne społeczności nie będą tolerować rasizmu i ksenofobii w żadnej formie; krytycy *cancel culture*, osoby o prawicowych poglądach, opisują to zjawisko w sposób zmanipulowany jako rodzaj politycznej poprawności lub oszalałej polityki tożsamości, niosącej podtekst tego, co postrzegają jako niebezpieczny „marksizm kulturowy”, którego celem jest obalenie cywilizacji zachodniej (Bouvier, Machin, 2021);

8. argumenty krytyków (osoby o prawicowych poglądach) *cancel culture* nie mają merytorycznego znaczenia, ich celem jest odwrócenie uwagi od realnych problemów, a także straszenie i mobilizacja społeczeństwa; wygenerowały więcej politycznego ciepła niż intelektualnego światła (Norris, 2023);
9. gniew osób i grup należących do mniejszości został skutecznie wykorzystany w mediach społecznościowych jako strategia sieciowego wskazania istniejących problemów społecznych; strategia ta jest jednak wykorzystywana przez dominującą kulturę do prezentowania procesu „anulowania” jako szkodliwej paniki moralnej; jednakże *de facto cancel culture* wykazuje niezdolność elit do zrozumienia wpływu, jaki media społecznościowe wywierają na zmianę dynamiki władzy w sferze publicznej w erze cyfrowej (Clark, 2020);
10. sprzeciw wobec *cancel culture* i retoryka wolności słowa stanowią element programu antydemokratycznego i autorytarnego populizmu, są podsycaniem wojen kulturowych dla korzyści politycznych (Steel, 2023);
11. ideał tolerancji wywodzi się z tych samych przesłanek, które umożliwiają istnienie kultury unieważniania; wspiera ją także koncepcja demokratycznego obywatelstwa (Camilloto, Urashima, 2020).

Do zabiegów prezentujących kulturę anulowania w negatywnym świetle można zaliczyć sugestie, że:

1. wywoływane internetową presją wycofywanie opinii, a nawet prac naukowych, nie tylko tłumi debatę akademicką, ale także wysyła sygnał, że treści muszą być modyfikowane i standaryzowane, aby podporządkować się rynkowi wydawniczemu, który w coraz większym stopniu kieruje się poprawnością polityczną, a także wartościami biznesowymi i komercyjnymi, a nie akademickimi; gdy redaktorzy wycofują opinię, sygnalizują, że wyrażone w niej poglądy pozostają poza dyskusją, a stawiając presję publiczną lub ideologię polityczną ponad misją naukową czasopisma, ostatecznie szkodzą misji akademickiej (Teixeira da Silva, 2021);
2. ma negatywny wpływ zarówno na atakujących, jak i na ofiary; jest przejawem szkodliwej mentalności tłumu (Mardeson, Mardesci, 2022);
3. jest cenzurą i autocenzurą narzucaną przez tłum w mediach społecznościowych; jest formą karania za poglądy nie przez wymiar sprawiedliwości, lecz w formie sądu przez „mścicieli z Twittera”; wykonawcami woli „oburzonego tłumu” są zarzą-

- dy firm, redakcje mediów i kierownictwa uczelni, co wywołuje efekt mrozący, który hamuje wyrażanie nonkonformistycznych idei, także w środowisku akademickim (Krylov, Tanzman, Frenking, Gill, 2022);
4. jest nowym mccartyzmem i stalinizmem generacji „woke”; działa podobnie – dławi wolność słowa, niszczy kariery z powodu ideologicznych oskarżeń (Dershowitz, 2020);
  5. stwarza niebezpieczeństwo zarówno dla fundamentów demokracji – wolności słowa i przekonań, jak i dla edukacji przydatnej społeczeństwu demokratycznemu (Gordon, 2022);
  6. atakuje sam rdzeń nauki, tłumiąc idee, które nie mieszczą się w przyjętych przez liberalną lewicę poglądach; jest jedną z głównych przyczyn polaryzacji społeczeństwa (Berghel, 2021);
  7. w polityce i stosunkach międzynarodowych *cancel culture* jest nieformalnym narzędziem kontroli, za którym podążają formalne sankcje; kultura unieważnienia staje się instrumentem walki politycznej z państwami, których polityka odbiega od oczekiwań światowego mainstreamu (Deriglazova, Pogorelskaya, 2023; Chugrov, 2022);
  8. może hamować postęp naukowy i innowacje, uniemożliwiając pewne procesy myślowe i heterodoksyjne idee (konceptje, które różnią się od powszechnie akceptowanych poglądów), które ostatecznie skutkują nową wiedzą i publikacjami; tłumi wolność akademicką (Bagus, Daumann, Follert, 2023; Garry, 2023);
  9. jest zjawiskiem destrukcyjnym dla wymiany poglądów; powstrzymuje przed dyskusją o ideach i o polityce, która jest fundamentem demokracji; to przejaw większego problemu, który polega na stosowaniu manipulatorskiej taktyki retorycznej w celu wygrywania sporów, bez faktycznego podawania „zwycięskich” argumentów (Lukianoff, Schlott, 2023);
  10. synteza *cancel culture* i fake newsów, typowa dla mediów społecznościowych, tworzy zagrożenia dla demokracji i podstawowych praw człowieka, ucisza różnorodne perspektywy i wspiera tyranie mniejszości (Picarella, 2024).

Oprócz wyrazistych, ideologicznych opinii zamieszczanych w tekstach naukowych, niektórzy badacze propagują swoje poglądy na temat kultury anulowania także w wypowiedziach publicystycznych w mediach i różnych serwisach internetowych. Spośród osób wyrażających się pozytywnie o tym zjawisku najbardziej widoczna jest Meredith Clark, adiunkt nauk o mediach na Uniwersytecie Wirginii.

W amerykańskim serwisie medialnym NPR (<https://www.npr.org/>) w lipcu 2021 r. opublikowano zapis dyskusji dziennikarzy i naukowców na temat poprawności politycznej i kultury unieważniania (How Cancel Culture..., 2021). Uczestniczyła w niej m.in. M. Clark, która powiedziała, że „kultura unieważniania” jest tym, co wynika z czarnego dyskursu, co opiera się na procesie odpowiedzialności, jaki rozwija się w czarnych spo-

lecznościach od lat. Podkreśliła, że *cancel culture* stała się tak gorącym tematem, ponieważ ludzie na wysokich stanowiskach nie są przyzwyczajeni do odpowiadania przed ludźmi z marginesu, którzy za pośrednictwem mediów społecznościowych mają do nich większy dostęp niż kiedykolwiek. Oceniała, że popularność *cancel culture* nie wynika z tego, że wielu ludzi w tych praktykach uczestniczy, lecz z aktywności mediów powielających żądania anulowania za poglądy. W innej wypowiedzi medialnej, tym razem w serwisie WNYC Studios (<https://www.wnycstudios.org/>), zauważyła, że politycy i celebryci mają tendencję do buntowania się przeciwko kulturze unieważniania w momentach, gdy ich władza jest zagrożona (The Powerful Blame..., 2021). Kolejnym miejscem prezentowania przez tę badaczkę poglądów na temat kultury anulowania oraz promowania poświęconych temu własnych tekstów jest jej strona WWW (<https://www.meredithclark.com/>). Obecne w Sieci wypowiedzi M. Clark stanowią logiczną kontynuację tego, co na temat *cancel culture* napisała w swojej pracy naukowej (Clark, 2020).

Warto też wspomnieć o telewizyjnej wypowiedzi Simone Driessen ze Szkoły Historii, Kultury i Komunikacji Uniwersytetu Erazma w Rotterdamie. Zawarta jest w niej bowiem specyficzna pochwała *cancel culture*. Badaczka ta stwierdziła, że co prawda anulowanie dotyka obecnie także osób, których poglądy były akceptowane jeszcze dwadzieścia lat temu. Jednakże kultura anulowania zakwestionowała ówczesne normy i granice, a także wzbudziła dyskusje o tym, co może zranić innych ludzi. W związku z tym „jeśli anulowanie coś nam może dać, niech to będzie właśnie to (dyskusje o normach i wartościach)” (Simone Driessen about cancel culture..., 2022).

Z kolei w uczelnianym czasopiśmie *The Yale Review* (<https://yalereview.org/>) Kathryn Lofton, profesor religioznawstwa i amerykanistyki na Uniwersytecie Yale, zaprezentowała krytyczne uwagi wobec tych badaczy, którzy wypowiadają się negatywnie o kulturze anulowania (2023). Stwierdziła, że generują oni panikę moralną rozdmuchującą praktyczne znaczenie *cancel culture*. Wyolbrzymiają wpływ tego zjawiska na ograniczanie dyskusji naukowych lub politycznych. W swoich wypowiedziach podają zdarzenia, które nie miały miejsca, sieją strach przed czymś, czego nie ma. Nie dostrzegają pozytywnego wpływu krytyki realizowanej metodami *cancel culture* na dostrzeżenie przez ludzi ważnych i bogatych, że ich wypowiedzi, poglądy lub działania nie zyskały społecznej akceptacji. Ignorują pozytywny wpływ kultury anulowania na eksponowanie ważnych i bolesnych problemów społecznych.

Jeżeli chodzi o publikacje, których autorzy wyrażali krytyczny stosunek do praktyk tworzących kulturę anulowania, wspomnieć należy o książce Jonathana Haidta i Grega Lukianoffa, *The Coddling of the American Mind: How Good Intentions and Bad Ideas Are Setting Up a Generation for Failure* (2015). Autorzy wykazali, że źródłem praktyk *cancel culture* są zjawiska, które mniej więcej od lat 2012–2013 zaczęły zachodzić w psychice amerykańskich studentów. Nazwali je trzema wielkimi nieprawdami: 1. co

cię nie zabije, to cię osłabi – sugestia, że młodzi ludzie są delikatni i należy ich chronić przed dyskomfortem; 2. zawsze ufaj swoim uczuciom – stawianie emocji ponad rozumem; 3. życie jest walką dobra ze złem – my, to ci dobrzy, a oni z innymi poglądami, to ci źli. Te poglądy stały się fundamentem dwóch zjawisk prowadzących do *cancel culture*. Pierwsze z nich polega na tym, że niektóre lektury polecane przez prowadzących zajęcia u części czytających przywoływały bolesne wspomnienia i traumy. W związku z tym administracje uczelni zaczęły wymagać takiego doboru lektur, by tego zjawiska, tzw. wyzwalacza, uniknąć. Drugie zjawisko sprowadzało się do tego, że pewne słowa, tezy, pytania, a nawet gesty (tzw. mikroagresje) wywoływały u niektórych studentów poczucie zmarginalizowania, inności lub wykluczenia. Nastawienie uczelnianych administracji na maksymalnie pełną ochronę kruchych psychicznie studentów przyniosło skutek w postaci kar, a nawet zwolnień z pracy wykładowców, którzy wywoływali u tej grupy studentów jakiegokolwiek negatywne reakcje psychiczne. Nic dziwnego, że w takich realiach systematycznie rosła liczebność grupy osób, która zaczęła wykorzystywać media społecznościowe do organizowania nagonek na ludzi głoszących niemiłe tej grupie poglądy.

Z kolei w najnowszej publikacji Grega Lukianoffa, napisanej z Rikki Schlott (2023), zaprezentowane zostały badania skutków kultury anulowania. Autorzy wyjaśnili, czym jest *cancel culture* i jak w praktyce działa. Podali setki przykładów pokazujących, że lewica i prawica wykorzystują to zjawisko do uciszenia swoich przeciwników. Uznali, że jest ono przejawem większego problemu, który polega na stosowaniu manipulatorskich taktyk retorycznych w celu wygrywania sporów, bez faktycznego podawania „zwycięskich” argumentów. Zaproponowali konkretne kroki w kierunku odzyskania kultury wolności słowa i zakończenia wypaczeń kultury anulowania.

Wspomniane książki nie są jedyną formą kreowania wiedzy o *cancel culture* zastosowaną przez ich autorów. Stworzyli oni serwis The Coddling (<https://www.thecoddling.com/>), w którym udostępnili informacje o swojej publikacji, o jej recenzjach, o swoich filmach na YouTube i postach na X, a także o blogach i dostępnych w Internecie esejach o tematyce związanej z problematyką wspomnianych książek. Stworzyli kompleksowy system oddziaływania informacyjnego.

W Internecie nie brakuje przejawów grupowej aktywności naukowców, przeciwników tego, co związane jest z praktykami kultury anulowania. W czerwcu 2020 r. w *Harper's Magazine* ukazał się list (A Letter, 2020) podpisany przez ponad sto pięćdziesiąt znanych postaci, wśród których znaczącą część stanowili amerykańscy naukowcy. Był on wyrazem sprzeciwu wobec praktyk zarówno amerykańskiej prawicy, jak i lewicy skutkujących ograniczaniem swobodnej wymiany informacji i idei. Lewicy zarzucono propagowanie nietolerancji dla odmiennych poglądów, szerzenie mody na publiczne zawstydzanie i ostracyzm (czyli *cancel culture*) oraz tendencję do narzucania rozwiązań skomplikowanych kwestii politycznych w myśl specyficznej moralnej pewności, cha-

rakterystycznej dla lewicy. Skrytykowano takie praktyki, jak: karanie redaktorów za publikowanie kontrowersyjnych artykułów; wycofywanie książek z powodu rzekomej niezgodności w obrazem wiedzy akceptowanym przez lewicę; dziennikarze dostają zakaz pisania na określone tematy; profesorowie są badani pod kątem cytowania dzieł literackich na zajęciach; badacze bywają zwalniani za rozpowszechnianie wyników badań niemieszczących się w ramach poglądów lewicy.

W lutym 2021 r. grupa 761 badaczy z Austrii, Belgii, Danii, Niemiec, Luksemburga i Szwajcarii powołała stowarzyszenie Das Netzwerk Wissenschaftsfreiheit (Sieć na rzecz Wolności Akademickiej). Celem tej organizacji stała się obrona wolności badań i nauczenia przed ograniczeniami motywowanymi ideologicznie oraz przyczynienie się do wzmocnienia liberalnego klimatu akademickiego. Jako zagrożenie dla tej wolności wskazano zjawiska stanowiące esencję *cancel culture* w obszarze nauki: bezprawne ustanawianie pozanaukowych granic dla badań i edukacji motywowane tym, że niektóre tematy, pytania i wnioski badawcze są niewłaściwe z powodu niezgodności z przekonaniami politycznymi i ideologicznymi oraz szerzej ze światopoglądem określonych grup; wywoływanie presji na podporządkowywanie się takim oczekiwaniom; „karanie” niepokornych poprzez wywoływanie awantur w trakcie ich wykładów, a także wymuszanie na organizatorach prelekcji i konferencji rezygnacji z udziału w tych przedsięwzięciach tychże niepokornych. Taka sytuacja skutkuje tym, że wielu badaczy skłania się do autocenzury swoich projektów i publikacji w celu uniknięcia prześladowań ze strony aktywistów *cancel culture* (Manifest, 2021).

Stowarzyszenie zbiera i publikuje na swojej stronie WWW (<https://www.netzwerk-wissenschaftsfreiheit.de/en/documentation/>) informacje o przypadkach prześladowania badaczy, którzy narazili się aktywistom *cancel culture*, w tym pracownikom wyższych uczelni oraz o działaniach instytucji naukowych i redakcji czasopism zmierzających do ograniczania wolności prezentowania wyników badań i poglądów naukowych. Do sierpnia 2024 r. opublikowano informacje o kilkudziesięciu takich przypadkach, które miały miejsce na terenie Austrii, Niemiec i Szwajcarii od 2011 r. Ponadto zebrano i udostępniono linki do dostępnych w Internecie ponad stu pięćdziesięciu publikacji medialnych, których autorzy prezentują negatywne skutki praktyk *cancel culture*, lub informują o przypadkach atakowania badaczy przez aktywistów.

Kolejną inicjatywą środowiska niemieckojęzycznego jest blog Akademische Freiheit (Wolność akademicka (<https://akademische-freiheit.blog/>)). Prowadzony jest przez Des Convent Deutscher Akademikerverbände (Konwent Niemieckich Stowarzyszeń Akademickich). Jego celem jest udostępnianie postów i linków do materiałów medialnych dotyczących zagrożeń dla wolności akademickiej ze strony *cancel culture* i zwolenników ideologii lewicowej. Do poszczególnych treści dociera się dzięki chmurze tagów, np. takich jak: *cancel culture*, wolność akademicka, polityka w zakresie szkolnictwa wyż-

szego, brak wolności badań, brak swobody studiowania, wolność wyrażania opinii, lewicowy ekstremizm, wolność akademicka w sieci, poprawność polityczna, bractwa studenckie itp.

Podobne działania realizują także naukowcy z państw angielskojęzycznych. W Wielkiej Brytanii w roku 2006 utworzono stowarzyszenie Academics for Academic Freedom. Jego celem jest obrona prawa badaczy, wykładowców i studentów do nieskrępowanych dociekań naukowych i swobodnego wyrażania opinii. Dokumentem programowym stowarzyszenia jest „Oświadczenie o wolności akademickiej”, w którym podkreślono, że podstawą wolności akademickiej jest prawo do kwestionowania i testowania każdej tezy, twierdzenia, opinii i przekonania oraz do prezentowania własnych wniosków i opinii, nawet jeżeli dla kogoś są kontrowersyjne. Zaś instytucje akademickie nie mają prawa ograniczać korzystania z tej wolności ani wykorzystywać jej jako podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub zwolnienia z pracy (Oświadczenie, 2022). Do sierpnia 2024 pod tym dokumentem podpisało się ponad tysiąc czterysta osób ze środowiska akademickiego.

W serwisie internetowym AFAP (<https://www.afaf.org.uk/>) opublikowane są informacje o ponad dwustu dwudziestu przypadkach prześladowania naukowców brytyjskich za ich poglądy, o wydarzeniach mających promować wolność słowa na uczelniach, o pomocy prawnej dla ofiar prześladowań, o działaniach uczelnianych administracji i redakcji czasopism prowadzących do ograniczania wolności badań i głoszenia poglądów, a także różnorodne materiały dotyczące znaczenia wolności słowa w realiach akademickich i negatywnych skutków *cancel culture* dla nauki i edukacji.

Z kolei w USA kwestiami wolności akademickiej i standardami edukacji zajmuje się National Association of Scholars, istniejąca od roku 1987 organizacja *non-profit*. Skupia pracowników wyższych uczelni i studentów z troską o przyszłość nauki i edukacji, zagrożonych atakami na wolność słowa i neutralność ideologiczno-polityczną. Organizacja ta prowadzi własny serwis WWW (<https://www.nas.org/>) oraz wydaje czasopismo Academic Questions (<https://www.nas.org/academic-questions>). W sierpniu 2024 r. wewnętrzna wyszukiwarka serwisu i czasopisma w odpowiedzi na hasło „cancel culture” wykazała obecność prawie stu dziewięćdziesięciu artykułów o charakterze naukowym lub publicystycznym (felietony, komentarze i opinie), pochodzących z ostatnich piętnastu lat. Serwis NAS zawiera też informacje o ponad dwustu dziewięćdziesięciu przypadkach studentów i pracowników uczelni amerykańskich, którzy padli ofiarą praktyk kultury anulowania. Jest również miejscem udostępniania raportów National Association of Scholars z badań problematyki wolności akademickiej i neutralności ideologiczno-politycznej wyższych uczelni.

Najnowszą inicjatywą na rzecz walki o wolność słowa w amerykańskich uczelniach jest College Free Speech Rankings (<https://www.thefire.org/college-free-speech-rank>

ings) stworzony The Foundation for Individual Rights and Expression's. Pozwala zorientować się młodym ludziom i ich rodzicom w poziomie kultury wolności słowa na 254 najlepszych uczelniach w USA.

W Internecie można też trafić na publicystyczne wypowiedzi naukowców krytykujących *cancel culture* pod swoim nazwiskiem (nie w ramach grupowej inicjatywy). Jednym z typów takich głosów są te, autorstwa badaczy będących ofiarami unieważniania. Wymownym przykładem jest Dorian Abbot, profesor na Wydziale Nauk Geofizycznych Uniwersytetu w Chicago, który w serwisie The Free Press (<https://www.thefp.com/>) opisał swój przypadek. W 2020 r. umieścił on na YouTube kilka filmów z przekazem opowiadającym się za sprawiedliwością i równością przy obsadzaniu stanowisk uczelnianych, a konkretnie za szkodliwością stosowania preferencji ze względu na rasę i preferencje seksualne. Padł wtedy ofiarą działań młodych doktorantów ze swojej uczelni, którzy skierowali list do rektora z żądaniem usunięcia go z uniwersytetu. Ponadto ta sama grupa osób rozpoczęła na Twitterze akcję zmierzającą do uniemożliwienia Abbotowi wygłoszenia wykładu na Massachusetts Institute of Technology (udaną). Takie działania skłoniły go do konstatacji, że *cancel culture* uderza także w ludzi nauki, którzy poważnie traktują swój moralny obowiązek wobec społeczeństwa i starają się wyrazić swoje obawy w sposób zdecydowany, ale z szacunkiem. Oceniał, że jego przypadek jest ilustracją zagrożenia, jakie *cancel culture* stwarza dla kultury, naukowych instytucji i wolności słowa. Uznał, że jest to zjawisko ściśle związane z ideologią woke, która jest w istocie totalitarna: usiłuje wtłoczyć całość ludzkiej egzystencji w jeden wąski ideologiczny punkt widzenia i uciszyć każdego, kto się z nią nie zgadza (Abbot, 2021).

Drugi typ wypowiedzi krytycznych wobec *cancel culture* reprezentuje tekst Anny Krylov, profesor na Uniwersytecie Południowej Kalifornii, w którym porównała skutki praktyk kultury anulowania do tego, co obserwowała w Związku Radzieckim (Krylov, 2023). Uważa ona, że *cancel culture* stwarza atmosferę lęku, autocenzury i represji. Zagroza wolności akademickiej i negatywnie wpływa na badania naukowe, ponieważ ogranicza swobodę wyrażania opinii i prowadzenia badań, które mogą być uznane za kontrowersyjne. Krylov podkreśla, że *cancel culture* może prowadzić do autocenzury wśród naukowców, co hamuje rozwój nauki i intelektualną różnorodność.

Podobną ocenę zawarł Jordan Peterson, profesor na Uniwersytecie w Toronto, w wywiadzie dostępnym na YouTube (Peterson, 2022). Stwierdził, że unieważnianie prowadzi do autocenzury, mobbingu, a także ogranicza wolność słowa.

Podsumowanie

Przyjęta metodyka badań pozwala jedynie na ograniczony zakres wnioskowania. Uzyskane rezultaty dotyczą bowiem stosunkowo nielicznej grupy badaczy. Przede

wszystkim tych, których prace indeksowane są w bazach Scopus i Web of Science oraz uzyskały najwięcej cytowań. Ponadto dotyczą tych, których publikacje dostępne są na trzech pierwszych stronach wyników wyszukiwania w Google Scholar. W związku z zastosowaniem angielskojęzycznego terminu wyszukiwawczego „cancel culture” uzyskano listę badaczy, którzy publikują w tym języku (z nielicznymi wyjątkami). Do analizy, po wstępnej selekcji, przyjęto jedynie te publikacje, w których autorzy w sposób wyraźny wyrazili swoją opinię na temat kultury anulowania (czyli około połowy wszystkich znalezionych). Niewielka część spośród naukowców, którzy w swoich pracach naukowych zawarli ocenę kultury anulowania wypowiada się na ten temat także w mediach społecznościowych i różnych serwisach internetowych, docierając do odbiorcy władającego językiem angielskim. Potwierdza to tezę Gómez i Muñoz de Luna (2024) o niewielkim zaangażowaniu badaczy w promowanie swoich badań i poglądów w mediach społecznościowych.

Jednakże opisane ograniczenie nie stoi na przeszkodzie, by z wyników badań wyciągnąć podstawowy wniosek – czytelnik zainteresowany zjawiskiem kultury anulowania i nastawiony na czerpanie wiedzy z wypowiedzi naukowców stosunkowo często natrafi na zupełnie odmienne postrzeganie tego zjawiska, a także różne jego opisywanie i ocenianie. Może spotkać zarówno prace naukowe, jak i wypowiedzi publicystyczne konkretnej osoby, które będą prezentowały to zjawisko jednoznacznie pozytywnie lub jednoznacznie negatywnie. Coś takiego, jak konsensus naukowy, w przypadku kultury anulowania w zasadzie nie istnieje. Oczywiście należy przypomnieć, że autorzy połowy prac poddanych wstępnej analizie nie podjęli się stworzenia jednoznacznej oceny tego zjawiska.

Zarówno pozytywne, jak i negatywne oceny kultury anulowania pojawiają się przy okazji omawiania czterech grup tematów:

1. dynamika przemian społeczno-kulturowych: podważanie historycznych norm społecznych, nowoczesna forma ostracyzmu, manipulowanie społeczeństwem i zmienianie uznanych norm zachowań, wzmacnianie polaryzacji społeczeństwa – *versus* – narzędzie sprawiedliwości społecznej, mające na celu wypełnienie luki między wartościami społecznymi a praktykami, sposób na dopuszczenie do głosu grup do tej pory marginalizowanych;
2. polityka: ograniczanie praw obywatelskich, ograniczenie debat, stosowanie politycznej cenzury, podważanie mechanizmów demokracji przez wprowadzanie nieformalnych, pozaprawnych mechanizmów kontroli polityków i przerywania ich karier – *versus* – wymuszanie zgodności działań polityków z normami społecznymi, zadośćuczynienie dla społeczności dotychczas wykluczonych z wpływu na państwo i politykę, realizacja polityki równościowej i inkluzyjnej, eliminacja wszelkich form dyskryminacji, wykluczania i dominacji;

3. funkcjonowanie mediów cyfrowych: promowanie powierzchownych sądów i agresywnych stygmatyzacji, nieproporcjonalne konsekwencje dla atakowanych przez anonimowy tłum jednostek – *versus* – platformy cyfrowe jako narzędzia wzmocnienia działań aktywistów, umożliwiają szybką mobilizację i powszechny wpływ na reputację ludzi, firm i instytucji;
4. funkcjonowanie systemu nauki i szkolnictwa wyższego: ograniczanie wolności badań i debat naukowych – *versus* – ochrona psychiki studentów przed „mikroagresją”.

Na podstawie dostępnych w Internecie publikacji można odnieść wrażenie, że zdecydowanie bardziej aktywni są krytycy kultury anulowania. Nie tylko publikują krytyczne teksty, lecz także angażują się w różnorodne działania mające wyeksponować i zwalczać zagrożenia związane z *cancel culture*. Niewątpliwie ich głos dociera w Internecie do szerszego kręgu odbiorców.

Jeżeli chodzi o badaczy wypowiadających pozytywne lub negatywne opinie na temat kultury anulowania, można podsumować ich postawę cytatem znalezionym w Internecie. Peter Boghossian z Portland State University, wypowiadając się na temat stanu amerykańskich uczelni w epoce *cancel culture* stwierdził: „Im dłużej czytałem pierwotny materiał źródłowy tworzony przez krytycznych teoretyków, tym bardziej podejrzewałem, że ich wnioski odzwierciedlają postulaty ideologii, a nie spostrzeżenia oparte na dowodach” (Boghossian, 2021). Wypowiedź ta jest opinią na temat propagatorów *cancel culture*, którzy mają tendencję do pomijania w swoich wywodach faktów i danych. Większość krytyków tego zjawiska stara się opierać swoje poglądy na danych dotyczących jego skutków – przypadków represji za poglądy. Jednakże trudno oprzeć się wrażeniu, że obie grupy wpływające na budowanie obrazu kultury anulowania posiadają wspólną cechę – ideologiczne poglądy zbyt często dominują nad analizą faktów i danych.

Bibliografia

- A Letter on Justice and Open Debate, 2020, *Harper's Magazine*, 7 July, <https://harpers.org/a-letter-on-justice-and-open-debate/>
- Abbot D., 2021. MIT Abandons Its Mission. And Me. *The Free Press*, <https://www.thefp.com/p/mit-abandons-its-mission-and-me>
- Bagus, P., Daumann, F., Follert, 2023. Microaggressions, cancel culture, safe spaces, and academic freedom: A private property rights argumentation, *Business Ethics, the Environment and Responsibility*, <https://doi.org/10.1111/beer.12626>
- Berghel H., 2021. A Collapsing Academy, Part II: How Cancel Culture Works on the Academy, *Computer*, t. 54(10), s. 138–144, <https://doi.org/10.1109/MC.2021.3099048>
- Boghossian P., 2021. My University Sacrificed Ideas for Ideology. So Today I Quit, *The Free Press*, <https://www.thefp.com/p/my-university-sacrificed-ideas-for>
- Bouvier G., Machin D., 2021. What gets lost in Twitter „cancel culture” hashtags? Calling out

- racists reveals some limitations of social justice campaigns, *Discourse and Society*, t. 32(3), s. 307–327.
- Butler J., 2021. *Excitable speech: A politics of the performative*, Routledge, London, <https://doi.org/10.4324/9781003146759>
- Camilloto B., Urashima P., 2020. Freedom of expression, democracy and cancel culture, *Revista de Direito da Faculdade Guanambi*, t. 7, nr 2; <https://doi.org/10.29293/rdfg.v7i02.317>
- Cammaerts B., 2022. The abnormalisation of social justice: The „anti-woke culture war” discourse in the UK, *Discourse and Society*, t. 33(6), s. 730–743, <https://doi.org/10.1177/09579265221095407>
- Chugrov S.V., 2022. Cancel culture in world politics: historical and philosophical roots, *Polis. Political Studies*, nr 5, s. 88–98, <https://doi.org/10.17976/jpps/2022.05.07>
- Clark M.D., 2020. DRAG THEM: A brief etymology of so-called „cancel culture”, *Communication and the Public*, t. 5(3–4), s. 88–92.
- Dašninimajew G.J., 2021. Cancel culture kak novaya sotsialnaya realnost, Вестник Бурятского Государственного Университета Философия, t. 1, <https://doi.org/10.18101/1994-0866-2021-1-19-24>
- Deriglazova L.V., Pogorelskaya A.M. 2023. The Impact of Cancel Culture on Politics and International Relations. *MGIMO Review of International Relations*, t. 16(4), s. 7–33, <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2023-4-91-7-33>
- Dershowitz A., 2020. *Cancel Culture: The Latest Attack on Free Speech and Due Process*, Simon and Schuster.
- Dunas D.V., Gureeva A.N., Kireeva P.A., 2023. Forming the Theoretical Framework of the „Cancel Culture”: Conceptual Roots and Current Interpretations, *Vestnik NSU Series History and Philology*, t. 22(6), s. 70–81, <https://doi.org/10.25205/1818-7919-2023-22-6-70-81>
- Fahey J.J., Roberts D.C., Utych S.M., 2023. Principled or Partisan? The Effect of Cancel Culture Framings on Support for Free Speech. *American Politics Research*, 51(1), 69–75. <https://doi.org/10.1177/1532673X221087601>
- Garry P.M., 2023. Threats to Academic Freedom in Higher Education, *Society*, t. 60(2), s. 176–160.
- Gordon M., 2022. *Education in a Cultural War Era. Thinking Philosophically about the Practice of Censoring*, Routledge, New York.
- Haidt J., Lukianoff G., 2015. *The Coddling of the American Mind: How Good Intentions and Bad Ideas Are Setting Up a Generation for Failure*, Penguin Publishing Group.
- Herbert J.M., 2023. Academic free speech or right-wing grievance? *Digital Discovery*, t. 2(2), s. 260–297.
- How Cancel Culture Became Politicized, 2021, NPR, <https://www.npr.org/2021/07/09/1014744289/cancel-culture-debate-has-early-90s-roots-political-correctness>
- Krajewski M., 2022. Cancel culture: unieważniając unieważnianie, *Przegląd Socjologiczny*, nr 71(1), s. 185–206.
- Krylov A.I., 2023. Nauka i ideologia kiedyś i dziś. Od ZSRR do Zachodu, blog *To Tylko Teoria*, <https://www.totylkoteoria.pl/ideologizowanie-upolitycznianie-nauki-rosja-zachod>
- Krylov A.I., Tanzman J.S., Frenking G., Gill P.M.W., 2022. Scientists must resist cancel culture, *Nachrichten aus der Chemie*, t. 70(2), s. 12–14. <https://doi.org/10.1002/nadc.20224120702>
- Lofton K., 2023. Cancel Culture and Other Myths. Anti-fandom as heartbreak, *The Yale Review*, t. 111(1), <https://yalereview.org/article/kathryn-lofton-cancel-culture>
- Lukianoff G., Schlott R., 2023. *The Canceling of the American Mind*, Pub. Simon & Schuster.

- Mardeson E., Mardesci H., 2022. Fenomena boikot massal (cancel culture) di media sosial, *Jurnal Riset Indragiri*, t. 1(3), <https://doi.org/10.61069/juri.v1i3.27>
- Manifesto Das Netzwerk Wissenschaftsfreiheit, 2021, <https://www.netzwerk-wissenschaftsfreiheit.de/en/about-us/manifesto/>
- Martín Gómez S., Muñoz de Luna A.B., 2024. The role of social networks in communication in the scientific research community. *Journal of Technology and Science Education*, 14(2), s. 291–291. <https://doi.org/10.3926/jotse.2361>
- Ng E., 2022. *Cancel Culture. A Critical Analysis*, Springer.
- Norris P., 2023. Cancel Culture: Myth or Reality? *Political Studies*, t. 71(1), s. 145–174.
- Oświadczenie o wolności akademickiej, 2022, <https://www.afaf.org.uk/afaf-statement/>
- Peterson J., 2022. Dr Jordan Peterson sits down with Piers Morgan, *YouTube*, <https://www.youtube.com/watch?v=lpnvGA-wJIE&t=0s>
- Phelan S., 2023. Seven theses about the so-called culture war(s) (or some fragmentary notes on „cancel culture”). *Cultural Studies*, open access, <https://doi.org/10.1080/09502386.2023.2199309>
- Picarella L., 2024. Intersections in the digital society: cancel culture, fake news, and contemporary public discourse, *Frontiers in Sociology*, t. 9, <https://doi.org/10.3389/fsoc.2024.1376049>
- Simone Driessen about cancel culture in #Ajouad: „The main thing is that we have a discussion with each other”, 2022. Serwis Erasmus University Rotterdam, <https://www.eur.nl/en/news/simone-driessen-about-cancel-culture-ajouad-main-thing-we-have-discussion-each-other>
- Steel J., 2023. Free speech, „cancel culture” and the „war on woke”, [w:] *The Routledge Companion to Freedom of Expression and Censorship*, red. J. Steel, J. Petley, London, Routledge.
- Tandoc E.C., Tan Hui Ru B., Lee Huei G., Min Qi Charlyn N., Chua R.A., Goh Z.H., 2024. #CancelCulture: Examining definitions and motivations. *New Media & Society*, t. 26(4), s. 1944–1962. <https://doi.org/10.1177/14614448221077977>
- Teixeira da Silva J.A., 2021. How to shape academic freedom in the digital age? Are the retractions of opinionated papers a prelude to „cancel culture” in academia?, *Current Research in Behavioral Sciences*, t. 2, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S266651822100022X>
- The Powerful Blame „Cancel Culture” to Deflect Responsibility, 2021, WNYC Studios, <https://www.wnycstudios.org/podcasts/takeaway/segments/powerful-blame-cancel-culture-deflect-responsibility>
- Traversa M., Tian Y., Wright S.C., 2023. Cancel culture can be collectively validating for groups experiencing harm, *Frontiers in Psychology*, t. 14, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1181872>
- Wong Ryan S.C., 2022. Revisiting Cancel Culture. *Contexts*, t. 21(4), s. 69–73. <https://doi.org/10.1177/15365042221131087>

Kreowanie wiedzy w Internecie – przypadek naukowców wypowiadających się na temat kultury anulowania (*cancel culture*)

Celem badań opisanych w niniejszym artykule jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie – jaki obraz kultury anulowania (*cancel culture*) kreują w Internecie osoby związane zawodowo z wyższymi uczelniami – badacze i nauczyciele akademicy. W literaturze przedmiotu brakuje nie tylko systematycznych przeglądów stanu

badań *cancel culture*, lecz także analiz obrazów tego zjawiska tworzonych w Internecie przez badaczy. W związku z tym przeprowadzono badania, które polegały na wyselekcjonowaniu badaczy, których publikacje na temat *cancel culture* indeksowane są w bazach Scopus i Web of Science, lub w wyszukiwarce Google Scholar oraz którzy wypowiedzieli się na ten temat w mediach i serwisach internetowych. Następnie wyselekcjonowano te publikacje, w których autorzy ujawnili swój stosunek do zjawiska *cancel culture*, pozytywny lub krytyczny. Ustalono, w jaki sposób ten stosunek został ujawniony oraz jakie zabiegi mające na celu rozpowszechnianie w Internecie swoich poglądów stosowali poszczególni naukowcy. Autor doszedł do wniosku, że czytelnik zainteresowany zjawiskiem kultury anulowania i nastawiony na czerpanie wiedzy z wypowiedzi naukowców stosunkowo często natrafi na zupełnie odmienne postrzeganie tego zjawiska, a także różne jego opisywanie i ocenianie. Może spotkać zarówno prace naukowe, jak i wypowiedzi publicystyczne konkretnej osoby, które będą prezentowały to zjawisko jednoznacznie pozytywnie, lub jednoznacznie negatywnie. Coś takiego, jak konsensus naukowy, w przypadku kultury anulowania w zasadzie nie istnieje.

Słowa kluczowe: kultura anulowania, publikacje naukowe, publicystyczna aktywność badaczy, konsensus naukowy

Forming views on the Internet – the case of scientists speaking out about cancel culture

The aim of the research described in this article is to find an answer to the question – what image of cancel culture is created on the Internet by people professionally associated with universities – researchers and academic teachers. The literature on the subject lacks not only systematic reviews of the state of cancel culture research, but also analyses of the images of this phenomenon created on the Internet by researchers. Therefore, research was conducted, which consisted of selecting researchers whose publications on cancel culture are indexed in the Scopus and Web of Science databases, or in the Google Scholar search engine, and who have spoken on this topic in the media and websites. Then, those publications were selected in which the authors revealed their attitude to the cancel culture phenomenon, positive or critical. It was determined how this attitude was revealed and what procedures were used by individual scientists to disseminate their views on the Internet. The author concluded that a reader interested in the phenomenon of cancel culture and focused on gaining knowledge from scientists will relatively often come across completely different perceptions of the phenomenon, as well as different descriptions and assessments of it. They may come across both scientific works and journalistic statements by a specific person that will present the phenomenon unequivocally positively or unequivocally negatively. There is basically no such thing as scientific consensus in the case of cancel culture.

Key words: cancel culture, scientific publications, journalistic activity of researchers, scientific consensus

